

ΘΕΩΡΙΕΣ για την ηθική αποτίμηση των πράξεων.

Υπάρχουν δύο κύριες θεωρίες για την ηθική αποτίμηση των πράξεων:

1. ΤΕΛΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ, δίνουν βάση στη ποικιλία των κριτηρίων για την αξιολόγηση των πράξεων.
2. ΣΥΝΕΠΕΙΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ, δίνουν βάση στην ποσοτικοποίηση του αποτελέσματος.

Αμφότερες οι θεωρίες αυτές αναζητούν το μέτρο της ηθικότητας στον ΣΚΟΠΟ των πράξεων.

ΔΕΟΝΤΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ.

Οι Δεοντοκρατικές θεωρίες ΔΕΝ αναζητούν τα κριτήρια ηθικότητας στο «τέλος» (στις συνέπειες των πράξεων) αλλά στα εγγενή χαρακτηριστικά των ίδιων των πράξεων.

Δύο βασικές διακρίσεις των Δεοντοκρατικών θεωριών:

1. Δεοντοκρατία Πράξεων → ad hoc αξιολόγηση.
2. Δεοντοκρατία Κανόνων → καθολικότητα στην αξιολόγηση, διατύπωση θεμελιωδών κανόνων (π.χ. Η Θεωρία της Θείας Επιταγής και Καντιανή Θεωρία του ηθικού νόμου).

ΔΕΟΝΤΟΚΡΑΤΙΑ ΠΡΑΞΕΩΝ (Πραξιακή Δεοντοκρατία).

Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, είναι αδύνατος ο προσδιορισμός της ηθικότητας μέσω γενικών αρχών ή κανόνων. Γι' αυτό, αναζητούν τα κριτήρια για την ηθική αποτίμηση των πράξεων στα εγγενή χαρακτηριστικά κάθε πράξης και στις συγκεκριμένες περιστάσεις που την προσδιορίζουν (δηλ. ad hoc αξιολόγηση των πράξεων).

ΔΕΟΝΤΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΝΟΝΩΝ (Κανονολογικές Δεοντοκρατικές Θεωρίες).

i. Η θεωρία της Θείας Επιταγής.

Μοναδικό κριτήριο της ηθικότητας είναι η συμμόρφωση με οτιδήποτε επιτάσσει η βούληση του θεού (Θεολογικός Βολонταρισμός). *Σωκράτης* → *Είναι όσιο επειδή αρέσει στους θεούς ή αρέσει στους θεούς επειδή είναι όσιο;*

ii. Κανονολογική Δεοντοκρατική θεωρία του Kant.

Θεμελίωση της ηθικής στην ανθρώπινη ορθολογικότητα που έχει άμεση σχέση με τη δυνατότητα ελεύθερης συμπεριφοράς.

Ο Kant υιοθέτησε την Κατηγορική Προστακτική (γενικοί κατευθυντήριοι κανόνες με καθολική ισχύ, οι οποίοι προσδιορίζουν την ηθική συμπεριφορά). Η Κατηγορική Προστακτική προσδιορίζεται από τρεις κανόνες:

1. ΑΡΧΗ ΚΑΘΟΛΙΚΕΥΣΙΜΟΤΗΤΑΣ. Το δρών υποκείμενο, σκεπτόμενο ορθολογικά, θα πρέπει να θέλει το υποκειμενικό αξίωμα της θέλησής του να μετατραπεί σε αντικειμενικά ισχύοντα καθολικό νόμο.

Η υποκειμενική θέληση του ορθολογικού ανθρώπου ΔΕΝ μπορεί να οδηγεί σε αρνητικά επιγενόμενα και συνεπώς αν αυτή (η θέληση) γίνει καθολικός νόμος ΔΕΝ θα διακυβεύει τα συμφέροντα της κοινωνίας.

Αυτή η αρχή της καθολικευσιμότητας, θυμίζει τον «χρυσό κανόνα» της Ιουδαιοχριστιανικής παράδοσης: ***Κάνε στους άλλους αυτό που θέλεις να κάνουν και εκείνοι σε 'σένα και μην κάνεις αυτό που δεν θέλεις να σου κάνουν.***

2. Χρησιμοποίησε τους άλλους ανθρώπους ως σκοπό των πράξεών σου και όχι μόνο ως μέσο. → Απόλυτη και ισότιμη ηθική αξία όλων των ανθρώπων.
3. Να λειτουργείς ως να ήσουν νομοθετικό μέλος του κράτους των σκοπών.

Σχόλια:

Η προσπάθεια παραγωγής κανόνων ηθικής βασίζεται στη συνέπεια και την αμεροληψία η οποία εκπηγάει από τη δέσμευση της καθολικής εφαρμογής.

Τέλεια (μορφοποιημένα) καθήκοντα, που με σαφήνεια περιγράφονται από τον Kant είναι: (α). Τήρηση (μη αθέτηση) των υποσχέσεων.
(β). Αποφυγή αυτοκτονίας.

Ατελή (μη μορφοποιημένα) καθήκοντα : (α). Αλληλεγγύη (β). Παροχή Βοήθειας (γ). Καλλιέργεια ιδεών/ ικανοτήτων/ ταλέντων.

Η κατηγοριοποίηση των πράξεων σύμφωνα με το Καντιανό αξίωμα έχει ως εξής:

Πράξεις επιτρεπόμενες (προαιρετικές)
Πράξεις ηθικά εσφαλμένες (μη επιτρεπόμενες)
Πράξεις επιβαλλόμενες (απαραίτητες)

ΤΕΛΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Η θεωρία του Φυσικού Δικαίου.

Ορίζει το ηθικό ως οτιδήποτε προάγει την πραγμάτωση των αξιών που αντιστοιχούν στις φυσικές τάσεις και διαθέσεις του ανθρώπου. Θεμελιώδεις αξίες θεωρούνται : Οι αξίες της ζωής, οι αξίες της αναπαραγωγής (διαίωσιση του είδους), οι ανθρώπινες αξίες της γνώσης και της κοινωνικότητας.

Η θεωρία του φυσικού δικαίου αποτελεί την κύρια συνιστώσα της ηθικής διδασκαλίας της καθολικής εκκλησίας.

ΩΦΕΛΙΜΟΚΡΑΤΙΑ (συνεπειοκρατική θεωρία).

Για την Ωφελιμοκρατία, κριτήριο ηθικότητας είναι το ποσό «ωφέλειας» που παράγεται από μια πράξη ή από την υιοθέτηση συγκεκριμένων κανόνων καθοδήγησης των πράξεων. Ως ωφέλεια νοείται η πραγμάτωση του αγαθού για όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους.

Η αρχή της ωφέλειας των J. Bentham και J.S. Mill συνοψίζεται στο αίτημα: «μεγιστοποίηση της ευτυχίας για τον μεγαλύτερο αριθμό ατόμων». → The greatest happiness of the greatest number.

Ο Bentham εισηγείται μια απλοϊκή ποσοτική ηδονοκρατική αντίληψη. Κριτήρια διάκρισης και ιεράρχησης των ηδονών είναι: η ένταση, η διάρκεια, η βεβαιότητα, η εγγύτητα, η γονιμότητα, η καθαρότητα και η έκταση (αριθμός ανθρώπων που μπορούν να τις απολαύσουν).

Ο Mill αντίθετα αναγνωρίζει τη σημασία ποιοτικών κριτηρίων και είναι διατεθειμένος να διακρίνει ανάμεσα σε «ανώτερες» και «κατώτερες» ηδονές.

Η ωφελιμοκρατία, όπως και η δεοντοκρατία διακρίνεται σε πραξιακή και κανονολογική.

1. Πραξιακή Ωφελιμοκρατία (ωφελιμοκρατία πράξεων).

Σύμφωνα με αυτή, κάθε πράξη πρέπει να εξετάζεται χωριστά. Χαρακτηρίζεται ως ηθικά ορθή εάν και μόνο εάν οδηγεί στη μεγιστοποίηση της ωφέλειας για τον μεγαλύτερο αριθμό ατόμων.

2. Κανονολογική Ωφελιμοκρατία (ωφελιμοκρατία κανόνων).

Σύμφωνα με αυτή, μια συγκεκριμένη πράξη αξιολογείται με αναφορά στο αν ακολουθεί ένα ηθικά ορθό κανόνα. Ο κανόνας χαρακτηρίζεται ως ηθικά ορθός αν και μόνο αν γενική συμμόρφωση προς αυτόν ή αποδοχή του, οδηγεί στη μεγιστοποίηση της ωφέλειας για το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ατόμων.

ΗΘΙΚΟΣ ΕΓΩΙΣΜΟΣ.

Ο Ηθικός Εγωισμός χρησιμοποιεί ως κριτήριο ηθικότητας τη μεγιστοποίηση του αγαθού (=καλού), *αποκλειστικά για το ίδιο το υποκείμενο των πράξεων,*

αντίθετα, η Ωφελιμοκρατία χρησιμοποιεί ως κριτήριο ηθικότητας τη μεγιστοποίηση του αγαθού για το σύνολο της ανθρωπότητας.

Η θεωρία του Ηθικού Εγωισμού υποστηρίζει ότι ως ένα βαθμό υπάρχει η δυνατότητα συμφιλίωσης πολλών ατομικών επιδιώξεων, η συνισταμένη των οποίων τελικά να πραγματώνει και το συμφέρον του συνόλου.

Βέβαια, η δυνατότητα αυτή αμφισβητείται από πολλούς, λόγω της πραγματικότητας των διαπροσωπικών συγκρούσεων συμφερόντων.

ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΓΩΙΣΜΟΣ.

Οι άνθρωποι από την φύση τους είναι σταθερά και αποκλειστικά προσανατολισμένοι προς την ικανοποίηση των προσωπικών τους συμφερόντων. Ό,τι θεωρούμε αλτρουιστικές εκδηλώσεις δεν είναι τίποτε άλλο παρά συγκαλυμμένες εγωιστικές ενέργειες που δεν έχουμε τη δυνατότητα ή το θάρρος και την ειλικρίνεια, να τις αναγνωρίσουμε ως τέτοιες.

Αντίθετα, εκπρόσωποι της «ανθρωπιστικής» ψυχολογίας, όπως ο Erich Fromm και ο Victor Frankle, τονίζουν τη δυνατότητα και τη σημασία αλτρουιστικού προσανατολισμού της συμπεριφοράς, ως παράγοντα ψυχικής υγείας.

Μεικτές ή σύνθετες θεωρίες.

- ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑ: Ως κριτήριο ηθικότητας προτείνεται η δυνατότητα δικαιολόγησης μιας πράξης ή κρίσης ή των κανόνων με τους οποίους συμμορφώνεται αυτή (η πράξη ή κρίση) με αναφορά σε κάποια διαπροσωπική συμφωνία ορθολογικών όντων. → Κοινωνικό Ηθικό Συμβόλαιο.
- Σύνθεση Θεωριών (Μεικτή Θεωρία... Σ. Βιρβιδάκης): Βασικές αρχές της θεωρία αυτής (συνιστώσες) θα πρέπει να είναι,
  1. Η Αρχή της Αγαθοπραξίας.
    - i. Να μη βλάπτει.
    - ii. Να εμποδίζει το κακό.
    - iii. Να εξουδετερώνει το κακό.
    - iv. Να πράττει το αγαθό.
  2. Η Αρχή της Δικαιοσύνης.
  3. Η Αρχή της Ελευθερίας.

Σημειώσεις από το Εισαγωγικό Δοκίμιο του Φ. Παιονίδη στο βιβλίο "ΩΦΕΛΙΜΙΣΜΟΣ" του John Stuart Mill (1806-1873)

Ο Mill αξιολογεί τις πράξεις με κριτήριο τις συνέπειες που έχουν ως προς την προαγωγή της γενικής ευτυχίας (ηδονιστικά εννοούμενης).

« Οι πράξεις είναι ορθές στο βαθμό που τείνουν να μεγιστοποιούν την ευτυχία (όχι του δρώντος αλλά εν γένει), και εσφαλμένες στο βαθμό που τείνουν να προκαλούν ότι αντίκειται σε αυτή. Ως ευτυχία εννοείται η ηδονή και η απουσία του πόνου, ενώ ως δυστυχία ο πόνος και η στέρηση της ηδονής» (σελ.45)

Ο Ωφελιμισμός αντλεί την ισχύ του από μια γενική θεωρία του βίου, σύμφωνα με την οποία τα μόνα επιθυμητά πράγματα για τους ανθρώπους είναι η προαγωγή της ηδονής και η αποτροπή του πόνου, καθώς και οτιδήποτε αποτελεί μέσω για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Διευκρινίζει (ο Mill) ότι οι άνθρωποι δεν επιθυμούν κάθε είδους ηδονή αλλά τις ποιοτικά ανώτερες ηδονές (όπως, πνευματική καλλιέργεια, μόρφωση, ευφυΐα, αλτρουιστική στάση).

Ωστόσο η πραγματικότητα δείχνει ότι πολλοί άνθρωποι περιορίζονται στις σωματικές ηδονές. Αυτό γίνεται γιατί, σύμφωνα με τον Mill, η απόλαυση και η καλλιέργεια των ανώτερων ηδονών συντελείται υπό ορισμένες προϋποθέσεις...

- ... απαιτείται να προϋπάρχουν
- α. εξωτερικά ερεθίσματα
  - β. κατάλληλες κοινωνικές συνθήκες
  - γ. άφθονος χρόνος. (σελ. 46)

σχετικά με τη διάκριση των ηδονών σε ανώτερες και κατώτερες λέει χαρακτηριστικά ότι είναι προτιμότερο να είσαι «ένας ανικανοποίητος Σωκράτης παρά ένα ικανοποιημένο γουρούνι». Ο Mill έτσι διαφοροποιεί τη θέση του από τον δάσκαλό του Bentham, για τον οποίο μόνο τα μετρήσιμα εγγενή χαρακτηριστικά των ηδονικών αισθημάτων (ένταση, διάρκεια, καθαρότητα κ.ά.) διαθέτουν ηθικό βάρος.

Συνοπτικά αυτό που απασχολεί τον Mill είναι ένα πρότυπο ζωής που θα συνδυάζει την καλλιέργεια του εαυτού με την εκτέλεση των υποχρεώσεων προς τους άλλους.

Ο Ωφελιμισμός στοχεύει στην ταύτιση του ατομικού και συλλογικού συμφέροντος, κάτι που για τον Mill μπορεί να επιτευχθεί στο απώτερο μέλλον μέσω νομοθετικών και εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων καθώς και μέσω της πίεσης που θα ασκεί η κοινή γνώμη. (σελ 48)

Βασική αρχή του Ωφελιμισμού είναι η προώθηση της γενικής ευτυχίας

Αυτοαναφορικές και ετροαναφορικές αριστείες που έχουν καίρια σημασία στη μιλλιανή τελειοκρατία...

- Πρακτικές Αριστείες: αξιοπρέπεια, αυτοσεβασμός, αυτοσυγκράτηση, ενεργητικότητα, αυτοδυναμία, ατομικότητα με την έννοια μια αυθεντικής και αυτόνομης πορείας στη ζωή και την τήρηση μιας κριτικής και αναστοχαστικής στάσης στα κελεύσματα του εθίμου και της αυθεντίας.
- Διανοητικές Αριστείες: Αναζήτηση της αλήθειας, ευφυΐα, αποφυγή της μισαλλοδοξίας και του δογματισμού, καλλιέργεια πνευματικών και επιστημονικών ενδιαφερόντων.
- Αισθητικές Αριστείες: Καλλιέργεια όλων των συναισθημάτων, των αισθήσεων και των λειτουργιών που εμπλέκονται στην αισθητική απόλαυση.
- Ετεροαναφορικές Αριστείες: Καλλιέργεια αλτρουισμού καθώς και όλων των διαθέσεων, των στάσεων και των αρετών που είναι σύμφωνες με την αρχή του ωφελιμισμού και οδηγούν στις δέουσες ενέργειες προς τους άλλους.

Το άτομο έχει ηθικές υποχρεώσεις έναντι των άλλων. Οι υποχρεώσεις αυτές συνάγονται από την αρχή της ωφέλειας, σύμφωνα με την οποία οι πράξεις είναι ορθές στο βαθμό που τείνουν να προάγουν τη γενική ευτυχία, η οποία ταυτίζεται με την ηδονή και την απουσία πόνου. Βέβαια φροντίζει να διευκρινίσει ότι η θεωρία δεν επιβάλλει ούτε την αυτοθυσία ούτε το να ενεργεί κανείς πάντα έχοντας κατά νου την ευτυχία ολόκληρης της ανθρωπότητας. «...υπάρχει ένα επίπεδο αλτρουισμού στο οποίο απαιτείται να φτάσει ο καθένας και ένα επίπεδο που το υπερβαίνει, η επίτευξη του οποίου δεν είναι υποχρεωτική, αλλά αξιέπαινη».

Για τον Mill η φροντίδα για τους άλλους δεν πρέπει να καταργεί τη φροντίδα για τον εαυτό και τις ευγενείς ατομικές επιδιώξεις, αφού η τελευταία εκτός από την εγγενή αξία που διαθέτει μπορεί να αποβαίνει και ενισχυτική της πρώτης. (ομοίως... Adam Smith...)

Η αριστεία της Ατομικότητας.

Το άτομο θα πρέπει να αποδεσμευτεί από κάθε χειραγωγική εξωτερική παρέμβαση προκειμένου να καλλιεργήσει ότι καλύτερο διαθέτει εκ φύσεως...

Η τυραννία του εθίμου και της κοινής γνώμης μόνο ανασταλτικά μπορούν να λειτουργήσουν αφού εκείνο που συνήθως επιτάσσουν είναι η πλήρης συμμόρφωση με τα κρατούντα πρότυπα βίου, είτε θρησκευτικά είναι είτε κοσμικά. «όσο πιο αναπτυγμένη είναι η ατομικότητά του (σεβόμενος πάντα τα όρια που θέτουν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των άλλων) τόσο πιο πολύτιμο γίνεται το άτομο για τον εαυτό του και συνεπώς πιο πολύτιμο για τους άλλους». Έτσι λοιπόν οι άλλοι (περίγυρος) πρόκειται να ωφεληθούν από την πληρότητα του χαρακτήρα του, αλλά και τα στοιχεία νεωτερισμού και πρωτοτυπίας που καταθέτει. (σελ. 31-32).

Περί εκπαίδευσης... (σελ 26...)

Ο ορισμός που δίνει ο Mill για την εκπαίδευση: Αυτή, περικλείει οτιδήποτε κάνουμε για τον εαυτό μας και οτιδήποτε κάνουν οι άλλοι για εμάς, με τον συγκεκριμένο στόχο να μας φέρουν όσο πλησιέστερα γίνεται στη τελειότητα της φύσης μας.

Mill.. «αξιίζει να τους εκπαιδεύσουμε (τους ανθρώπους) να αισθάνονται ως επιλήψιμα αλλά και υποτιμητικά όχι μόνο το σφάλμα και την πραγματική κακία αλλά και την απουσία ευγενών στόχων και επιδιώξεων»

Κατά τον Mill η εκπαίδευση υποδιαιρείται:

Ηθική→ Παρέχεται από την οικογένεια και όταν έχει σωστή δομή, μπορεί να αποτελέσει σχολείο αρετής. Το σχολείο και το Πανεπιστήμιο μας πληροφορεί για τις διάφορες ηθικές αντιλήψεις και μας παρέχει τον κατάλληλο μεθοδολογικό εξοπλισμό προκειμένου να βρούμε μόνοι μας απαντήσεις στα ηθικά ερωτήματα.

Διανοητική→ Η εκπαίδευση αυτή θα πρέπει να αποσκοπεί στην ετοιμασία ατόμων που θα αναζητούν μεθοδικά την αλήθεια. Ατόμων που δεν θα αρκούνται στη συσσώρευση πληροφοριών αλλά θα κινούνται και σε ένα ανώτερο επίπεδο αναστοχασμού των γνώσεων που αποκτούν.

Αισθητική→ Η εκπαίδευση αυτή είναι υπάλληλη των δύο πρώτων. Είναι όμως απαραίτητη για την "ολοκλήρωση του ανθρώπου". Στόχος της είναι να καλλιεργήσει τα αισθήματα του ατόμου και διαμέσου της τέχνης και της ποίησης να τον καταστήσει ικανό να αναγνωρίζει και να απολαμβάνει το ωραίο. Η τελειότητα του έργου τέχνης δεν είναι αποκομμένη από τη ζωή μας, αλλά μας προκαλεί να υπερβαίνουμε διαρκώς τον εαυτό μας και ως προς τον χαρακτήρα και ως προς τα έργα μας (τη δράση μας).

Σχετικά με τη μορφή πολιτικής διακυβέρνησης:

Για τον Mill το πολίτευμα επηρεάζει τον χαρακτήρα των ανθρώπων. Ένα δεσποτικό καθεστώς καθιστά τους ανθρώπους παθητικούς και ανενεργούς και τους στρέφει προς την ικανοποίηση μόνο των υλικών συμφερόντων τους.

Ακόμα και στη περίπτωση που ένας φωτισμένος δεσπότης επιχειρήσει να μορφώσει τους υπηκόους του, αυτή η προσπάθειά του δεν θα αποβλέπει σε τίποτα άλλο από το να τους καταστήσει υπάκουους και αδιάφορους ως προς την άσκηση και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους. (σελ.38)

Ιδανικό πολίτευμα-που συμβάλει στην ορθή διαμόρφωση του χαρακτήρα- είναι ένας συνδυασμός αντιπροσωπευτικής και συμμετοχικής δημοκρατίας. (σελ.38)

Η συμμετοχή στα κοινά είναι διττά επωφελείς:

A. γιατί έχει ένα ρητά επιμορφωτικό χαρακτήρα

B. γιατί βελτιώνει τις ηθικές δυνάμεις των συμμετεχόντων (σελ.39)

Σχετικά με τον στρατό:

Υποστηρίζει τη δημιουργία ενός εφεδρικού στρατού επικαλούμενος μεταξύ άλλων και το επιχείρημα ότι οι μόνιμοι στρατιώτες καθίστανται αργόσχολοι, καθώς πολύ σπάνια έχουν την ευκαιρία να ασκήσουν τη στρατιωτική τέχνη. (σελ.37)

Η κατάκτηση της ευτυχίας είναι προσιτή για τον κάθε άνθρωπό;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό είναι ότι αν δεν αντιλαμβανόμαστε την ευτυχία ως μια κατάσταση εκστατικής μακαριότητας που διαρκεί όσο και η ζωή μας, η ευτυχία είναι προσιτή σχεδόν για τον καθένα. Επισημαίνει ότι ο πλέον ασφαλής τρόπος να κατακτήσει κανείς την εφικτή για αυτόν ευτυχία είναι να μην την επιδιώκει συνειδητά. (σελ. 48)

Άλλες παρατηρήσεις της θεωρία του Mill...

→ Εκείνο που η θεωρία ζητάει από τους δρώντες είναι να ενεργούν με πρόθεση να ωφελήσουν τον στενό κύκλο τους με τρόπο που δεν είναι επιβλαβής για το κοινωνικό σύνολο.

→ Οι συνέπειες των πράξεων και όχι ο χαρακτήρας των δρώντων έχει σημασία. Ο χαρακτήρας των ανθρώπων κρίνεται από τις πράξεις τους. (σελ.48)

→ Ο κανόνας που επιβάλλει την αληθολογία δεν μπορεί να παρακάμπτεται για να αποκτηθεί κάποιο περιστασιακό ωφέλημα, γιατί διαφορετικά θα αναιρούνταν η αξιοπιστία των λόγων μας, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την ευτυχία ολόκληρης της ανθρωπότητας. Σε αυτό τον κανόνα υπάρχουν ελάχιστες εξαιρέσεις (με κριτήριο πάντα τη γενική ωφέλεια) οι οποίες, ωστόσο, θα πρέπει να καθοριστούν εκ των προτέρων. (σελ. 49)

→ Η αρετή ενώ αρχικά θεωρείτο μέσο για την επίτευξη της ευτυχίας και την αποφυγή του πόνου, σταδιακά λόγω της συνειρμικής σύνδεσης με το αντικείμενό της άρχισε να γίνεται αντιληπτή ως ένα «αύταρκτος αγαθό». Η διαδικασία αυτή ως είναι η ίδια που συνέβη και με άλλες ανθρώπινες επιθυμίες, όπως τη φιλαργυρία και τη φιλαρχία. Έτσι η αρετή μεταμορφώθηκε από μέσο σε στοιχείο της ευτυχίας. (σελ.53)

Για την ηθική φιλοσοφία εκείνο που είχε πρωτίστως σημασία ήταν οι υποχρεώσεις προς τους άλλους και ο σεβασμός των δικαιωμάτων τους (-και όχι ένα πρότυπο αυτοπραγμάτωσης που θα όφειλε ο καθένας να ακολουθήσει, όπως κυρίως προτείνει η μιλιανή τελειοκρατία-).

Τελειοκρατία (Perfectionism)

Με τον όρο αυτό εννοούμε το σύνολο των ετερογενών ηθικών θεωριών και θεωρήσεων που έχουν κοινό σημείο τους την πρόταξη ενός προτύπου ατομικής τελείωσης.

Διακρίσεις, ανάλογα με

1. το αν οι προβαλλόμενες αριστείες είναι επιτεύξιμες από τους λίγους ή τους πολλούς.
  - i. Αριστοκρατικά τελειοκρατικά πρότυπα
  - ii. Εξισωτικά τελειοκρατικά πρότυπα
2. τον βαθμό λεπτομέρειας και αυστηρότητας που τα διέπει
  - i. Περίκλειστα (πολύ κλειστά –αυστηρά- π.χ. μοναχός, Σαμουράι
  - ii. Ημίκλειστα (Αριστοτελική ηθική→ να τηρούνται κάποιες ηθικές και διανοητικές αρετές)
  - iii. Ανοικτά πρότυπα (δεν υπάρχει ένα κοινό για όλους πρότυπο).

1.i. Αριστοκρατικά πρότυπα

(α).Πλάτωνας (Πολιτεία) ... οι πολλοί θα πρέπει να πειστούν για την ανωτερότητα των φυλάκων μέσω της διάδοσης του μύθου ότι οι θεοί, τους έχουν πλάσει από χρυσό και όχι από ευτελέστερα μέταλλα όπως τους υπολοίπους.

(β). Nietzsche (1975, σ.318) ... το πλήθος δεν είναι για τον ανώτερο άνθρωπο παρά «δηλητηριώδεις μύγες» από τις οποίες πρέπει να απαλλαγεί το ταχύτερο δυνατό. «Ανώτεροι άνθρωποι –λέει ο όχλος κλείνοντας το μάτι με σημασία- δεν υπάρχουν ανώτεροι άνθρωποι, είμαστε όλοι ίσοι, ο άνθρωπος είναι άνθρωπος, ενώπιον του θεού – είμαστε όλοι ίσοι!

»ενώπιον του θεού! Αλλά τώρα αυτός ο θεός έχει πεθάνει. Ενώπιον του όχλου δεν θέλουμε να είμαστε ίσοι. Ανώτεροι άνθρωποι εγκαταλείψτε την αγορά!»

1.ii. Εξισωτικά πρότυπα

Ο αγαθός βίος συνίσταται στην αναγνώριση της αξίας απλών καθημερινών πραγμάτων, προσιτών σχεδόν σε όλους, όπως: Η υγεία, οι φιλικές και ερωτικές σχέσεις, η πραγματοποίηση κάποιων εύλογων στόχων, οι ευχάριστες και ενδιαφέρουσες εμπειρίες και η στοιχειώδης κατανόηση του φυσικού και κοινωνικού μας περιβάλλοντος. Όλοι οι άνθρωποι είναι ικανοί με την κατάλληλη άσκηση να κατακτήσουν τον αγαθό βίο.
